

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק נערה שנתפתתה
חלק ד'
דף נא. - דף נד.

ט"ז אדר א' תשע"א

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף נא.....	3
סוגיא דפחת כתובה חלק א' תד"ה מני ר' מאיר (הראשון).....	3
סוגיא דפחת כתובה חלק ב' תד"ה מני ר' מאיר (הראשון) חלק ב'.....	9
סוגיא דפחת כתובה חלק ג' תוספות ד"ה מני ר' מאיר (השני).....	14
דף נא:.....	16
תוספות ד"ה אמר ר' מאיר.....	16
תוספות ד"ה אסורה לבעלה.....	18
דף נב.....	19
גמרא מאי לאו במדיר ורש"י ד"ה הכא במאי עסקינן ותד"ה כגון שנדרה היא.....	19
תוספות ד"ה ממזרת ובא"ד אבל רבא מפרש ובא"ד וכל הנשים.....	30
תוספות ד"ה כגון שנדרה.....	32
תוספות ד"ה והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמים.....	33
תוספות ד"ה רצה אינו פודה ובא"ד לרבנן נמי וד"ה אין פודין בדף נב:.....	35
דף נב:.....	41
תוספות ד"ה אין פודין.....	41
תוספות ד"ה תטרוף ממשעבדי.....	42
דף נג.....	44
גמרא האי נמי תקנתא דרבנן.....	44
תוספות ד"ה ותיבעי לך.....	45
תוספות ד"ה שאין אני.....	48
דף נג:.....	50
תוספות ד"ה אלמנה.....	50
דף נד.....	52
תוספות ד"ה לית הלכתא.....	52

דף נא.

סוגיא דפחת כתובה חלק א' תד"ה מני ר' מאיר (הראשון)

לשון מהרש"א

דף נא עמוד א' בד"ה מני ר' מ' כו' ופי' ריב"ן דבכ"מ דאית לה כו' אבל אם היה תנאו קיים כו' עכ"ל ולפירושו לשון אפילו בתנאי דקאמר יש לפרש לגבי כותבת לו התקבלתי דלא מצי מחלה לר"מ ולא סמכה דעתה טפי למימר דאית לה כיון דכתבה לו מיהו מההיא דהחובל שכתבו התוס' מוכח דלכ"ע יכולה למחול על ידי התקבלתי ולא הוה בעילת זנות לר"מ לפירוש ריב"ן ויש ליישב דקאמר אפילו בתנאה לגבי הך מלתא דקתני במתני' דכתב לה שדה שוה מנה כו' ודו"ק:

בא"ד ודייק מדלא קתני כל בתולה כו' עכ"ל לפר"ב"ן ניהא דדוקא בדאית לה ולא סמכה דעתה אבל לפי' זה מי יאמר לן דלא מיבעיא קאמר ואפילו באית לה אימא דדוקא בלית לה קאמר ומשום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וקאמר דדייק כו' וק"ל:

בא"ד וקשה לר"י כו' דכל הפוחת דמשמע דאפילו באותו ענין שיש לה היינו בסוף ביאה כו' עכ"ל מה שמקשים בכאן דא"כ במאי פליגי דהא בסוף ביאה כ"ע מודו דאינה יכולה למחול כדאמרינן בפרק אף על פי י"ל דפליגי בתנאה בעלמא בלא כותבת התקבלתי לר"מ תנאו קיים ולרבי יהודה תנאו בטל ודוקא בכותבת לו התקבלתי סבר ר"י תנאו קיים דבהכי פליגי לקמן בפרק אף על פי ר' יהודה ורבי יוסי בברייתא ועוד יש לומר דפליגי בבעילת זנות דלרבי מאיר בין אית לה ובין לית לה הוה בעילת זנות ולר' יהודה אפילו בלית לה כגון בהתקבלתי רצה כותב כו' ולא הוי בעילת זנות וכן נראה דצ"ל לפי האמת דתנאו בטל לר"מ ובפרק אף על פי אמרינן לר' יהודה נמי תנאו בטל דלא פליגי ר"מ ור"י במתני' אלא בבעילת זנות ודו"ק:

(1) משנה בדף נד: בפרק אף על פי

(א) ר' יהודה

(i) אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה

(ii) ומהני בתורת מחילה אע"ג דבקושטא לא קיבלה כלום

(ב) ר' מאיר

(i) כל הפוחת לבתולה ממאתים ... הרי זו בעילת זנות

(2) גמרא שם

(א) שאלה

(i) אמאי קתני הך דר' מאיר בלשון "כל הפוחת"

(ii) ולא קתני בפשיטות אשר בתולה שאין לה מאתים בעילתה בעילת זנות

(ב) תשובה

(i) הקדמה

(1) ר' מאיר אית לי' אשר המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

- (2) ודלכן אלו התנה בעל שלא ליחייב מאתים תנאו בטל ואכתי "אית לה" דחייב לשלם מאתים
- (ii) ומשתמש ר' מאיר בלשון כל הפוחת למילף
- (א) דכל הפוחת אפילו בתנאי אשר תנאו בטל ודלכן "אית לה"
- (ב) מכל מקום בעילתו בעילת זנות דלא סמכא דעתא דאשה אשר "אית לה"
- (3) תוספות בסוגיא דידן – שיטת ריב"ן
- (א) שאלה
- (i) האיך הוי דאין ר' מאיר אלו מאיזו טעם תנאו קיים ו"לית לה"
- (ב) תשובה
- (i) היכא דלית לה אין בעילתו בעילת זנות
- (4) מהרש"א
- (א) שאלה
- (i) אמאי קאמרי לר' מאיר אשר כיון דלא סמכא דעתה כל הפוחת אפילו בתנאי בעילתו בעילת זנות
- (ב) תשובה
- (i) משום דאיכא עוד אופן דאית לה ולא קא סמכא דעתה כלל
- (ii) ופשיטא דבעילתה בעילת זנות
- (ג) שאלה
- (i) באיזו אופן אית לה ולא קא סמכא דעתא כלל
- (ד) תשובה
- (i) כשכותבת התקבלתי
- (1) כלומר בתנאי בדרך מחילה אשר כותבת שובר עליו
- (2) אשר באופן זו לא קא סמכא דעתה כלל הגם דהכי נמי בקושטא אית לה
- (ה) קשיא
- (i) תוספות להלן אית להו
- (1) דמפרק הכותב ומן פרק החובל משמע
- (2) דבכותבת התקבלתי אכן לית לה אפילו לר' מאיר
- (ii) ולכן לשיטת ריב"ן מוכרח דאין בעילתו בעילת זנות
- (ו) תירוץ
- (i) צודק
- (ii) ואופן דלא סמכא דעתה כל עיקר ואפילו הכי אית לה
- (iii) היינו בדכתב לה שדה שוה מנת תחת מאתים
- (iv) דבמשנה דידן איפסק דבאופן זה אית לה וגובה מאתים
- (5) המשך תוספות
- (א) פירכא של ר"י לשיטת ריב"ן

- (i) בפרק החובל משמע דלר' מאיר בעילתו בעילת זנות אף בדלית לה
- (ii) מחמת דתקנו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה
- (ב) שים לב
- (i) דמחמת קושיא זו
- (ii) קובע ר"י דלא כריב"ן ואשר לר' מאיר בעילתו בעילת זנות בין בדאית לה ולא סמכא דעתא בין בדלית לה
- (ג) שים לב עוד
- (i) אשר לשיטת ר"י מובן בפשיטות לישנא של **אפילו** דמשתמשת בה גמרא לעיל לר' מאיר
- (ii) דהיינו
- (1) דלא מיבעיא דבעילתו בעילת זנות בדלית לה וחיישינן שלא תהא קלה בעיניו להוציאה
- (2) אלא **דאפילו** בפוחת בתנאי דאית לה מ"מ בעילתו בעילת זנות מחמת דלא סמכא דעתא
- (ד) קשיא כמבואר במהרש"א בא"ד ודייק לה
- (i) מנא לה לגמרא אשר לר' מאיר בעילתו בעילת זנות בדאית לה כגון היכא דפוחת בתנאו ולא סמכא דעתא
- (ii) דלמא לא קאמר לר' מאיר למילתי' אלא בדלית לה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה
- (ה) תירוץ דומיא להא דביארנו לעיל
- (i) אלו לר' מאיר בעילתו בעילת זנות דיקא בדלית לה
- (1) לא הוה לי' לר' מאיר למימר "כל הפוחת" דמשמע דמדובר בתנאי אשר תנאו בטל ואית לה
- (2) אלא הוה לי' למימר דבתולה שאין לה מאתים בעילתו בעילת זנות
- (6) הקדמות לקושיית תוספות
- (א) לעניננו
- (i) "בתחלה" משמעו תחלת ביאה
- (ii) ו"בסוף" משמעו סוף ביאה
- (iii) "תנאי בעלמא" משמעו
- (1) שהתנה בעל שלא לשלם כתובת אשתו
- (2) ואשתו לא כתבה לי' התקבלתי
- (ב) הקדמה ב'
- (i) בסוף ביאה "כבר זכתה"
- (1) משמעות "כבר זכתה" אינו מעניננו
- (ii) בתחלת ביאה אכתי לא זכתה
- (ג) הקדמה ג'
- (i) ומפרשי בגמרא בפרק אף על פי
- (1) דביותר מסתבר אשר תנאו בטל בסוף ביאה מחמת דכבר זכתה

(2) ודביותר מסתבר אשר תנאו קיים בתחלת ביאה מחמת דאכתי לא זכתה

(ii) ועוד

(1) דביותר מסתבר אשר תנאו בטל בתנאי בעלמא

(2) וביותר מסתבר אשר תנאו קיים כשכתבה התקבלתי

(ד) הקדמה ד'

(i) ברייתא בפרק אף על פי

(1) ר' מאיר

(א) כל הפוחת לבתולה ... הרי זו בעילת זנות

(2) ר' יהודה

(א) רצה כותבת התקבלתי

(ה) הקדמה ה'

(i) הי לך שיטות תנאים אלו כמבואר שם

טבלא א' – גמרא בפרק אף על פי			
בכתבה התקבלתי	בסוף בתנאי בעלמא	בתחלה בתנאי בעלמא	
	תנאו בטל ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יוסי
תנאו קיים ולית לה	תנאו בטל ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יהודה
	תנאו בטל ואית לה	תנאו בטל ואית לה	ר' מאיר

(7) תוספות

(א) קושיית ר"י

(i) ר' מאיר לא קאמר אלא דכל הפוחת ... תנאו בטל ואית לה

(ii) מנא להו התם דר' מאיר אית לי' דתנאו בטל ואית לה אפילו בתחלה ביאה

(iii) דלמא ר' מאיר ס"ל אשר תנאו בטל ואית לה

(1) דיקא בסוף ביאה מחמת דרוצה לפחות ממה שכבר זכתה בו

(2) אבל

(א) בתחלת ביאה דלא פוחת ממה שזכתה בו

(ב) תנאו קיים ולית לה

טבלא ב' – קושיית תוספות			
בכתבה התקבלתי	בסוף בתנאי בעלמא בדלא כתבה תקבלתי	בתחלה בתנאי בעלמא בדלא כתבה התקבלתי	
	תנאו בטל ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יוסי
תנאו קיים ולית לה	תנאו בטל ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יהודה
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' מאיר

(8) מהרש"א בא"ד וקשה לר"י

(א) קשיא לקושיית ר"י

(i) א"כ במאי פליגי ר' מאיר ור' יהודה

(ii) דהרי ר' יהודה מודה אשר בסוף ביאה תנאו בטל אי לאו דכתבה התקבלתי

(ב) תירוץ א'

(i) פליגי כבטבלא זו

טבלא ג' – תירוץ א' של מהרש"א לקושייתו על קושיית תוספות			
בכתבה התקבלתי	בסוף בתנאי בעלמא בדלא כתבה תקבלתי	בתחלה בתנאי בעלמא בדלא כתבה התקבלתי	
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יוסי
	תנאו קיים ולית לה	תנאו בטל ואית לה	ר' יהודה
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' מאיר

(ii) קשיא

(1) הרי קתני בברייתא התם אשר לר' יהודה תנאו קיים

(iii) תירוץ

(1) היינו דוקא בדכתבה התקבלתי

(ג) תירוץ ב'

(i) ר' מאיר ור' יהודה תרווייהו סבירא להו

(1) אשר בתחלת ביאה תנאו קיים ולית לה

(2) ואשר בסוף ביאה תנאו בטל ואית לה

(ii) ולא פליגי אלא באלו בעילתו בעילת זנות

(1) דלר' מאיר בעילתו בעילת זנות אף בדאית לה

(2) ולר' יהודה אף בדלית לה אין בעילתו בעילת זנות דאלו רצה כותב אף בדלית לה

טבלא ד' – תירוץ ב' של מהרש"א לקושייתו על קושיית תוספות			
בכתבה התקבלתי	בסוף בתנאי בעלמא בדלא כתבה תקבלתי	בתחלה בתנאי בעלמא בדלא כתבה התקבלתי	
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יוסי
	תנאו קיים ולית לה ואם רוצה כותב	תנאו קיים ולית לה ואם רוצה כותב	ר' יהודה
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה ובעילתו בעילת זנות	תנאו קיים ולית לה ובעילתו בעילת זנות	ר' מאיר

(ד) שים לב

(i) אשר למסקנא דגמרא בפרק אף על פי

(1) בין בתחלת ביאה בין בסוף ביאה תנאו בטל ואית לה בין לר' מאיר בין לר' יהודה

(2) ומוכרה דלא פליגי אלא באלו בעילתו בעילת זנות

טבלא ה' – מסקנא דגמרא בפרק אף על פי			
בכתבה התקבלתי	בסוף בתנאי בעלמא בדלא כתבה תקבלתי	בתחלה בתנאי בעלמא בדלא כתבה התקבלתי	
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה	תנאו קיים ולית לה	ר' יוסי
תנאו קיים ולית לה ואם רוצה כותב	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה ואם רוצה כותב	תנאו בטל ואית לה ואם רוצה כותב	ר' יהודה
	תנאו בטל שכבר זכתה ואית לה ובעילתו בעילת זנות	תנאו בטל ואית לה ובעילתו בעילת זנות	ר' מאיר

סוגיא דפחת כתובה חלק ב' תד"ה מני ר' מאיר (הראשון) חלק ב'

לשון מהרש"א

בא"ד וי"ל דהתם מיירי לפי המסקנא כו' וא"ת ומגלך דלר"מ אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם דלפי תירוצם שכתבו דהתם לפי המסקנא דשמעתין דר' יהודה איירי דוקא בכתבה ליה התקבלתי אבל לפי מאי דס"ד השתא איירי ר' יהודה אפילו בלא התקבלתי ומתניתין בין אי איירי אף בהתקבלתי ובין אי איירי בלא התקבלתי לא אתיא כו' יהודה וא"כ אין מקום לקושייתם שהקשו ואם תאמר ומגלך דלר' מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' דהא אי מתני' איירי בלא התקבלתי שפיר אתיא כו"מ ואי איירי אף בהתקבלתי ע"כ דאין נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה והיינו כתירוצם שכתבו לקמן ודקארי להו מאי קארי להו ויש ליישב הגם שכתבו בתירוצם דהתם לפי המסקנא דהכא איכא למימר נמי בהיפך דגם לפי מאי דסלקא דעתך השתא איירי ר"י דוקא בהתקבלתי כדקאמר במסקנא ויש לחלק בין כתבה ללא כתבה אלא דהוה סלקא דעתך דמתני' איירי אפילו בהתקבלתי והמתרץ השיב דמתני' איירי דוקא בלא התקבלתי ואהא שפיר קא קשיא להו השתא ומגלך דלר' מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' דאימא דלא פליג עליה דר' יוסי בהתקבלתי שיהיה תנאו בטל דהא לא אשכחן בדברי ר"מ דקאמר תנאו בטל אלא בלא כתבה התקבלתי ולית לן למימר דר' מאיר ור"י פליגי אלא בבעילת זנות דלר' מאיר אפילו בתנאה בעלמא שהוא בטל הוה בעילת זנות ולר"י אפילו בהתקבלתי דתנאו קיים לא הוה בעילת זנות ואם כן מתני' דאיירי אף בהתקבלתי למאי דסלקא דעתך השתא ע"כ לא אתיא אפילו כו' מאיר ומכח הך קושיא כתבו לתרץ דלפי מאי דסלקא דעתך השתא אין נראה לו לחלק כלל בין כתבה ללא כתבה ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) מי שהתנה שלא תהא כתובה לאשתו

(i) בדכתבה אשתו התקבלתי מסתבר ביותר אשר תנאו קיים ולית לה כתובה

(ii) בדלא כתבה התקבלתי מסתבר ביותר אשר תנאו בטל ואית לה

(2) משנה

(א) מי שהתנה אשר לא תהא כתובה לאשתו תנאו בטל ואית לה

(ב) ברם לא קתני

(i) אלו משנה מחלקת בין כתבה ולא כתבה

(1) ואית לה דוקא בדלא כתבה

(ii) או דמשנה לא מחלקת

(1) ואית לה אפילו בדכתבה

(3) ברייתא בפרק אף על פי

(א) ר' מאיר

(i) תנאו בטל ואית לה

(ב) ר' יהודה

(i) תנאו קיים ולית לה

(4) גמרא דידן לפי שיטת תוספות

(א) בהוה אמינא

(i) נוקטין אשר ר' יהודה לא מחלק ולית לה אפילו בדלא כתבה

(ii) ולכן סבירא לן אשר לא יתכן אשר ר' יהודה תנא דמשנה הוא

(ב) ודוק ותמצא

(i) דמן הוה אמינא דגמרא לית לקבוע

(1) אלו גמרא סבירא לה דמשנה מחלקת ואית לה דיקא בדלא כתבה

(2) או דגמרא ס"ל דמשנה לא מחלקת ואית לה אפילו בדכתבה

(ii) דהרי

(1) כמבואר בטבלא א'

(2) לא יתכן אשר ר' יהודה תנא דמשנה הוא בין אלו משנה מחלקת בין אלו משנה לא מחלקת

טבלא א' ר' יהודה להוה אמינא			
תמצית	לא כתבה	כתבה	
	לית לה	לית לה	ר' יהודה לא מחלק
משנה פליג אר' יהודה בכל אופן	אית לה	אית לה	אלו משנה לא מחלקת
משנה פליג אר' יהודה מיהת בדלא כתבה	אית לה	לית לה	אלו משנה מחלקת

(ג) במסקנא

(i) נוקטין אשר ר' יהודה מחלק וס"ל דלית לה דיקא בדכתבה

(ii) ולכן מסקינן דמתניתין מני ר' יהודה

(iii) ודוק בטבלא ב' ותמצא

(1) אשר מן מסקנא דגמרא מוכרח אשר מתניתין מחלקת וס"ל דאית לה דיקא בדלא כתבה

טבלא ב' ר' יהודה למסקנא			
תמצית	לא כתבה	כתבה	
	אית לה	לית לה	ר' יהודה מחלק
משנה פליג אר' יהודה	אית לה	אית לה	אלו משנה לא מחלקת
משנה אתיא כר' יהודה ואיירי בדלא כתבה	אית לה	לית לה	אלו משנה מחלקת

(5) תוספות

(א) קשיא א'

(i) הרי בפרק אף על פי מבואר דר' יהודה מחלק וס"ל דלית לה דיקא בדכתבה

(ii) ואמאי לא אסיק אדעתייהו כבר בהוה אמינא דידן

(1) דמצינו לאוקי למשנה דמחלקת וס"ל דאית לה דיקא בדלא כתבה

(2) ולכן כבטבלא ב' מצי משנה אתיא כר' יהודה דמשנה בדלא כתבה משתעי

(ב) תירוץ

(i) גמרא בפרק אף על פי אתיא לפי מסקנא דידן בטבלא ב' דר' יהודה מחלק וס"ל דלית לה דיקא בדכתבה

(ii) מה שאין כן בהוה אמינא דידן נקטינן אשר ר' יהודה לא מחלק

(iii) ולכן לא מצי משנה אתיא כר' יהודה בין אלו מחלקת בין אלו לא מחלקת

(6) המשך הוה אמינא דגמרא כמבואר בתוספות

(א) אי לאו קושיא דאינו מעניננו לגבי אחריות טעות סופר

(ב) מצינן למימר דר' מאיר תנא דמשנה הוא

(ג) וקא מפרשי תוספות דהיינו מטעם

(i) דר' מאיר אינו מחלק וס"ל דאית לה אפילו בדכתבה

(ii) ומשנה נמי לא מחלקת

(7) המשך תוספות בביאור הוה אמינא דגמרא

(א) קשיא ב'

(i) דלמא ר' מאיר מחלק וס"ל דאית לה דיקא בדלא כתבה

(ii) ולכן משנה דקבענו דלא מחלקת לא אתיא כוותי' דר' מאיר

(8) מהרש"א

(א) קשיא לקושיא ב' של תוספות

(i) קבענו בטבלא ב' אשר מיהת בשקלא וטריא דהוה אמינא בהאי דר' יהודה מסופקין בגמרא אלו משנה מחלקת או לא מחלקת

(ii) השתא

(1) אלו עדיף לן למיזל בהמלך א' דמאיזה סברא למינקט אשר ר' מאיר מחלק

(א) מצינו נמי בניקל למוקי למשנה כר' מאיר על ידי שנאמר דמשנה נמי מחלקת

(2) ואלו עדיף לן מאיזה סברא למיזל במהלך ב' ולמינקט אשר ר' מאיר לא מחלק

(א) מצינו נמי בניקל למוקי למשנה כר' מאיר על ידי שנאמר דמשנה נמי לא מחלקת

(ב) אכן

(i) תוספות מתרצין כעין זה

(ii) אבל מ"מ קשה דקארי להו מאי קארי להו

(9) תירוץ מהרש"א

(א) הי לך מהלך חדש בגמרא דעל ידו מבואר קושיא ב' של תוספות

(ב) חלק א'

(i) בקושטא כבר נקטו בהוה אמינא אשר ר' יהודה מחלק וס"ל דלית לה דיקא בדלא כתבה

(ii) ולכן מדקאמרי אשר לית לאוקמי למשנה כר' יהודה מוכרח אשר משנה לא מחלקת ואית לה אפילו בדכתבה

(ג) חלק ב'

(i) ונקטו תוספות

(א) דר' מאיר נמי מחלק וס"ל דאית לה דיקא בדלא כתבה דהיינו אותו דין דר' יהודה דמחלק וס"ל דלית לה דיקא בדכתבה

(ב) ודלא פליגי אלא באלו בעילתו בעילת זנות כמבואר בד"ה שלפני זה

(ג) דאין לנו להרבות במחלוקת ובפרט דלא מצינו בשום מקום דר' מאיר ס"ל דאית לה אפילו בדכתבה

(ד) חלק ג'

(i) נמצא

(1) דמקשי תוספות שפיר דאין לאוקי למשנה כוותי' דר' מאיר דהרי למהלך זו קבענו דבה"א נקטינן אשר משנה לא מחלקת

(ה) חלק ד'

(i) ומתרצי תוספות אשר

(1) עדיף להוה אמינא למימר לר' מאיר דלא מחלק דאל"ה תיקשי דמשנה לא אתיא לא כר' יהודה ולא כר' מאיר

(2) אף על גב דבמהלך זו איצטריך למידחק ולהוסיף עוד מחלוקת בין ר' מאיר לר' יהודה

(ו) חלק ה'

(i) קשיא

(1) ניהדר לקושיא א' של תוספות ולתירוץ של תוספות לקושיא א'

(א) קשיא

(i) "בפרק אף על פי מבורר דלר' יהודה מחלק וס"ל דלית לה דיקא בדכתבה

(ii) ואמאי לא אסיק אדעתיהו עוד בהוה אמינא אשר ר' יהודה בשיטה זו אזיל ודלכן שפיר אתיא מתניתין כר' יהודה"

(ב) תירוץ

(i) להוה אמינא נקטינן אשר ר' יהודה לא מחלק ולהכי מסופקין כבטבלא א' אלו משנה מחלקת

(2) ותיקשי האיך מציע מהרש"א עכשיו מהלך לתוספות אשר נוקט דר' יהודה מחלק אף אליבא דהוה אמינא

(ii) תירוץ

(א) אין הכי נמי אשר פירוש מהרש"א לקושיא ב' של תוספות אין לה מקום לפי תירוץ של תוספות לשיטה א'

(ב) אלא דמוכרח לתרץ קושיא א' ככה

(i) בין בהוה אמינא דגמרא דידן בין למסקנא דגמרא דידן נקטינן דר' יהודה מחלק

1. ושונה הוה אמינן דידן מן מסקנא דגמרא דידן דבהוה אמינא נקטינן דמשנה לא מחלקת ובמסקנא נקטינן דמשנה מחלקת

(ii) וגמרא בפרק אף על פי אכן אתיא לפי מסקנא דידן

(10) שים לב דצריכין למיגרס במהרש"א "ר' יהודה" במקום "ר יוסי"

(11) שים לב עוד

(א) דבדפוס עוז והדר מגיהין "ואית לן למימר" במקום "ולית לן למימר"

(ב) ולכאורה אף בלא הגהה זו מובנים דברי מהרש"א

סוגיא דפחת כתובה חלק ג' תוספות ד"ה מני ר' מאיר (השני)

לשון מהרש"א

בד"ה מני ר' מאיר היא השתא משמע כו' היינו לפי שהתנה עמה עכ"ל דאע"ג דלא היה נראה לו לחלק בתנאי בין כתבה ללא כתבה כמ"ש התוס' לעיל מכל מקום בין התנה [ללא התנה] ונשאה סתם ודאי דיש לחלק אלא דהוה משמע ליה השתא דאיירי מתני' נמי בהתנה עמה ולא היה נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה ולפי המסקנא נמי דמחלק בין כתבה ללא כתבה נמי מצי איירי מתני' בהתנה עמה אלא דלא כתבה אלא דאין מוכרח לומר כן דמצי איירי נמי בלא התנה ונשאה סתם ודו"ק:

(1) קבענו בדיבור שלפני זה דבהוה אמינא נקטינן

(א) דר' יהודה אינו מחלק וס"ל דלית לה אף בדלא כתבה

(i) ודמשנה מחלקת וס"ל דאית לה דיקא בדלא כתבה

(ii) ודלכן לא יתכן אשר ר' יהודה תנא דמשנה הוא

(ב) ודר' מאיר אינו מחלק וס"ל דאית לה אף בדכתבה

(i) ודלכן יכול להיות

(1) אשר ר' מאיר תנא דמשנה הוא

(2) אלו משנה אף היא לא מחלקת ואית לה אף בדכתבה

(2) וקבענו עוד למסקנא

(א) דר' יהודה מחלק וס"ל דלית לה דיקא בדכתבה

(ב) ודלכן יכול להיות דר' יהודה תנא דמשנה היא אלו משנה נמי מחלקת וס"ל דאית לה דיקא בדלא כתבה

(3) תוספות

(א) הקדמה א'

(i) עד הלום נקטנו דבמשנה מדובר היכא דהתנה שלא ישלם לה מאתים

(ב) הקדמה ב'

(i) בפשיטות אלו לא התנה לכולי עלמא אית לה

(ג) הקדמה ג'

(i) מובן דמושגים של כתבה ולא כתבה אין להם מקום באופן דלא התנה

(ד) קשיא

(i) במשנה לא קתני אלא "לא כתב לה" אשר לכאורה יכול להיות דמשמעו דלא התנה

(ii) ותיקשי

(1) אמאי נקטו מעיקרא דר' מאיר תנא דמשנה הוא

(2) הרי מצינו לאוקמה ככולי עלמא באופן דלא התנה

(ה) תירוץ

- (i) בהוה אמינא נוקטין דדוחק למימר דבמשנה לא מדובר אלא בלא התנה
- (4) מהרש"א
- (א) שאלה
- (i) אמאי אמרו בתוספות "**השתא** משמע" דמשמעו אשר במסקנא לא משמע כן
- (ב) תשובה
- (i) לאחר דקבענו במסקנא דר' יהודה תנא דמשנה הוא ומחלק בין התנה וכתבה ללא התנה וכתבה
- (ii) איננו מוכרחים עוד למימר דלא יתכן אשר משנה דיקא בדלא התנה מדובר
- (iii) דעכשיו מצינן למימר דמשנה אליבא דר' יהודה ס"ל דאית לה
- (1) או משום דמדובר באופן דהתנה ולא כתבה
- (2) או משום דבקושטא מדובר באופן דלא התנה כל עיקר

דף נא:

תוספות ד"ה אמר ר' מאיר

לשון מהרש"א

[דף נא עמוד ב] גמרא איבעית אימא ר' מאיר מאי חייב כו' יש לדקדק למאי דמוקמי כו' מאיר אמאי קתני חייב מפני שהוא תנאי ב"ד הא כתובה דאורייתא הוא לר' מאיר כדאמר בפרק אף על פי וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ומבני חרי גבי מדאורייתא ויש ליישב וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) בעל חוב מצי גבי ממשועבדים בשטר שכתב בו אחריות

(2) הקדמה ב'

(א) למאן דאמר אשר אחריות לאו טעות סופר

(i) מצי בעל חוב גבי ממשועבדים אפילו בשטר שלא כתב בו אחריות

(ii) דנקטינן כאלו כתב בו אחריות

(3) הקדמה ג'

(א) ר' מאיר אית ליה הני ג' דינים נפרדים

(i) אחריות לאו טעות סופר ודלכן לא מצי בעל חוב למיגבי ממשועבדים בשטר שלא כתב בו אחריות

(ii) המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

(iii) כתובה דאורייתא היא

(4) משנה

(א) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי בית דין

(5) גמרא

(א) משנה אתיא שפיר כו' מאיר

(i) ואל תיקשי מהא דר' מאיר אית ליה דאחריות לאו טעות סופר

(ii) דמצינא ליישב דלא מציא גבי אלא מבני חרי שאינן משועבדים ולא איצטריך לאחריות

(6) מהרש"א

(א) כיון דקבענו דלר' מאיר כתובה דאורייתא והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

(ב) מובן

(i) דאופן אשר בו ליכא כתובה כל עיקר דמיא למתנה שלא תיגבי כתובתה

(ii) ואשר תנאו בטל ומדאורייתא אכתי גביא מבני חרי

(ג) קשיא

(i) הוינא יודעין אשר תנאי ב"ד מועיל לאשה אלו מכח תנאי ב"ד גביא נמי ממשועבדים

(ii) ברם

- (1) מאחר דקבענו לר' מאיר אשר אף בתנאי ב"ד לא גביא אלא מבני חרי
- (2) תיקשי דהרי אף בלא תנאי ב"ד נמי גביא מיהת מבני חרי
- (iii) ולכן מתניתין דקתני דגבי מבני חורין מתנאי ב"ד – ולא מדאורייתא – לא אתיא כר' מאיר

תוספות ד"ה אסורה לבעלה

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה אסורה לבעלה אין להקשות מאסתר דהות שריא כו' עכ"ל פסיקא להו דהות שריא למרדכי מהך דאמרינן בפרק קמא דמגילה כאשר היתה באמנה אתו מלמד שהיתה יושבת בחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי וליכא מאן דפליג התם ומדהיא דלקמן בשבויה מלכות אחשורוש דשרי ליכא ראייה דהא מסיק בשבויה הקילו שלא ראינוה שנבעלה ועוד דבלאו הכי אתותב אבוה דשמואל מברייתא וק"ל:

(1) גמרא

(א) אבוה דשמואל

(i) אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה דתחלתה באונס וסופה ברצון

(ii) ברם לשבויה מקילין דאינה אסורה לבעלה היכא דלא ראינוה שנבעלה

(2) ברייתא א' כמבואר בגמרא

(א) "תחלתה באונס וסופה ברצון מותרת לבעלה"

(ב) ומובן אשר ברייתא א' מפרכת למילתי' דאבוה דשמואל

(3) ברייתא ב'

(א) שבויות אחשורוש מותרות לבעליהן

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) גמרא במסכת מגילה

(i) אסתר היתה יושבת בחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי

(ב) ותיקשי לאבוה דשמואל

(i) אסתר מאי טעמא דשריא למרדכי

(5) מהרש"א

(א) שאלה

(i) אמאי לא הקשו לאבוה דשמואל מברייתא ב' דקתני בהדיא אשר שבויות אחשורוש מותרות לבעליהן

(ב) תשובה א'

(i) אבוה דשמואל מצי לתרץ דלא מותרות לבעליהן אלא באופן דלא ראינו אותן שנבעלו

(ii) משא"כ הך דאסתר דלא מצי אבוה דשמואל לתרץ ככה דהרי קבענו בהך דמסכת מגילה דודאי נבעלה

(ג) תשובה ב'

(i) לא רצו להקשות לאבוה דשמואל מברייתא דהרי כבר איתותב מברייתא א'

דף נב.

גמרא מאי לאו במדיר ורש"י ד"ה הכא במאי עסקינן ותד"ה כגון שנדרה היא

לשון מהרש"א

[דף נב עמוד א] גמרא מאי לאו במדיר אשת כהן כו' לא הב"ע כגון שנדרה איהי כו' הוא נותן אצבע בין שיניה כו' יש מקשים בזה כיון דלר' יהושע הוה ניהא ליה אף באשת ישראל אלא לר"א לא הוה ניהא ליה אמאי פודה שהרי אין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו כו' כפרש"י א"כ אמאי לא קאמר לר' אליעזר דהוא המדיר הגורם דודאי דהוי נותן אצבע בין שיניה טפי משנדרה היא והוא מקיים לה ולכך חייב לפדותה ונראה לומר דלמאי דמוקי לה דפליגי דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא ור' יהושע אזיל בתר בסוף היינו הך דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא כיון דמעיקרא היה אפשר לקיים התנאי והוא הגורם לבטל התנאי חייב לפדותה ור"י סבר דלא אמרינן הוא הגורם וכיון דלבסוף לא יתקיים התנאי אין חייב לפדותה ודו"ק:

בפרש"י בד"ה הב"ע כו' ואי באיסור ד"א שלא ע"י נדר א"נ בכהנת ע"י נדר דכ"ע כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו דלא נקט נמי בכהנת שלא ע"י נדר דהא עיקר מילתא לימא כתנאי עליה קאי דביה איירי אבני ורבא דהיינו אלמנה לכ"ג ואהא שייך למימר דכ"ע אי כאבני אי כרבא דומיא שכתב באיסור ד"א שלא ע"י נדר דמיירי ביה נמי אבני ורבא דהיינו ממזרת ונתינה לישראל אבל בכהנת ע"י נדר לא איירי ביה אבני ורבא כלל ולא שייך למימר ביה אי כאבני אי כרבא ועוד קשה דא"א לומר דכ"ע כרבא דאין חייב לפדות בכהנת ע"י נדר דהא למאי דמוקמינן פלוגתא דר"א ור"י בישראל ושנדרה איהי ולר"א פודה משום דהוא נתן אצבע בין שיניה ואף על גב דלא מקיים תנאו ואותבינך לאנתו א"כ מכ"ש [בכהנת] בנדר איהו דהוא נתן אצבע בין שיניה וגם מקיים תנאו דאהדרינך למדינתך דחייב לפדותה וע"כ נראה להגיה בפרש"י א"נ בכהנת שלא ע"י נדר דכ"ע אי כאבני אי כרבא דבזה איירי ביה אבני ורבא אבל בכהנת ע"י נדר לרבא פליגי ביה ר"א ור"י כמו באשת ישראל ומה שפרש"י ובישראל פליגי וטעמא כו' מלתא דפסיקא נקט דביה פליגי נמי לאבני אבל בכהנת לא פליגי ר"א ור"י אלא לרבא וכן הוא לפי המסקנא דפליגי באי אזיל בתר מעיקרא או בתר בסוף אף לאבני לא פליגי אלא באשת ישראל ולרבא פליגי בין באשת כהן ובין באשת ישראל ומהר"א ב"ח האריך בתדושויו בזה בדחוקים גדולים ואין להאריך בהן כי הדברים ברורים כמו שאמרנו בלי גמגום ותו לא מידי:

בד"ה כגון שנדרה היא כו' טפי הל"ל דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא כו' עכ"ל לכאורה דכן דרך התלמוד דשקיל וטרי ודחיק לאוקמא ודחי לה עד דמסיק לאוקמא במלתא דקאי ומאי קשיא להו הכא טפי דה"ל לאוקמא מעיקרא כדמוקי לה במסקנא ויש ליישב ע"פ מה שכתבנו לעיל דלמסקנא נמי לר"א דאזיל בתר מעיקרא היינו נמי מהאי טעמא שהוא הגורם לתת אצבע בין שיניה לבטל תנאו דמעיקרא והשתא קשיא להו שפיר כיון דהשתא נמי נחית התלמוד להך סברא דמי הוא הנותן אצבע בין שיניה טפי הל"ל דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא כו' כדמסיק לקמן דהיינו נמי מכח הך סברא לר"א דהוא הגורם ולר"י לא איכפת ליה בגורם דבהכי הוה ניהא מעיקרא לר"י כפרש"י וכמ"ש לעיל ואהא תירצו

**דניחא ליה לאוקמא השתא פלוגתייהו בהכי בהיא נדרה כו' ולר"י נמי טעמא דהיא גרמה
דאשכחן דפליגי בה תנאי כו' ודו"ק:**

(1) הקדמה א'

(א) אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה

(ב) אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה

(ג) ממזרת ונתינה אסורה לישראל

(ד) אלמנה אסורה לכהן גדול

(2) הקדמה ב'

(א) מובן אשר

(i) בכתובה של אשת ישראל

(1) כותב בעלה "אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו"

(2) דהרי בעלה ישראל מותר לקיים אשתו שנשבת ונאנסה

(ii) ובכתובה של אשת כהן

(1) כותב בעלה "אם תשתבאי אפרקינך ואהדרינך למדינתך"

(2) דהרי בעלה כהן אסור לקיים אשתו שנשבת ונאנסה

(3) גמרא

(א) שאלה

(i) מי חייב ישראל לפדות אשתו ממזרת או נתינה שנשבת

(ב) תשובה

(i) אביי ורבא דאמרי תרוייהו

(ii) דאינו חייב לפדותה משום דמצד איסור חיתון אין לקיים תנאי של אותבינך לי לאינתו

(ג) שאלה

(i) מי חייב כהן גדול לפדות אשתו שנשבת ושהיתה אלמנה כשנשאה

(ד) תשובה

(i) לאביי

(1) חייב לפדותה דאפשר לקיים תנאי של אהדרינך למדינתך

(ii) לרבא

(1) אינו חייב לפדותה

(א) שלא תקנו לשון "ואהדרינך למדינתך" לכהן

(i) אלא כדי שיפדה אשתו הגם דאסורה לו משום שנשבת ולא אפשר לקיים תנאי של אותבינך לי לאינתו

(ii) ולא לחייבו בפדיי' כשאסורה לו אף משום דבר אחר כגון איסור חיתון בגוונא דאלמנה לכהן גדול

4) ברייתא

א) הקדמה

i) המדיר את אשתו ונשבית

(1) אסורה לבעלה כהן משום שנשבית וגם משום דבר אחר דהיינו משום נדרו

(2) ואסורה לבעלה ישראל משום נדרו

ב) שאלה

i) האם חייב בעלה לפדות לאשה זו

ג) תשובה

i) לר' אליעזר חייב בעלה לפדותה

ii) לר' יהושע אינו חייב לפדותה

5) המשך דגמרא

א) לימא דמדובר באשת כהן ואתיא הך דאביי ורבא כתנאי

i) ר' אליעזר בשיטת אביי אזל

(1) וסבירא לי'

א) דהרי מצי בעלה כהן לקיים תנאו של אהדורך למדינתך

ב) ולא איכפת לך דאסורה לו גם מחמת דבר אחר דהיינו משום נדרו

ii) ר' יהושע בשיטת רבא אזל

(1) וסבירא לי' דאינו חייב לפדותה דהרי אסורה לו גם מחמת דבר אחר

6) רש"י ד"ה מאי לאו

א) שאלה

i) אמאי נקיט מקשן של "לימא כתנאי" אשר ברייתא באשת כהן משתעי

ב) תשובה

i) באשת ישראל מחמת נדרו לא מצי לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(1) ונמצא

א) אשר אף אלו ס"ל ר' אליעזר כשיטת אביי לא הי' חייב לפדותה

ב) כעין ממזרת ונתינה לאשת ישראל אשר אף לאביי אינו חייב לפדותה

ii) משא"כ באשת כהן

(1) אלו ס"ל ר' אליעזר כשיטת אביי מובן דקתני לר' אליעזר דחייב לפדותה

(2) דהרי מקיים תנאו של אהדרינך למדינתך

7) מהרש"א

א) קשיא

i) מיהת ר' יהושע דבשיטת רבא אזיל וס"ל דאינו חייב לפדותה

ii) מצינו לאוקי למלתי' בין באשת כהן בין באשת ישראל

(iii) דהרי

- (1) אשת כהן אינו חייב לפדותה מחמת איסור משום דבר אחר דהיינו נדרו
- (2) ואשת ישראל אינו חייב לפדותה דמחמת נדרו אי אפשר לו לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(ב) תירוץ

- (i) עדיף לי לרש"י לאוקי "לימא כתנאי" באשת כהן כדי שנוכל
 - (1) לא זו בלבד לאוקי ר' יהושע כשיטת רבא
 - (2) אלא אף זו לאוקי ר' אליעזר כשיטת אבבי
- (8) המשך דגמרא – תירוץ דנדרה איהי וקיים הוא
- (א) לא מוכרח אשר אבבי ורבא פליגי כתנאי
 - (ב) דלעולם אימא לך
 - (i) אשר באופן דפליגי אבבי ורבא אית להו ר' אליעזר ור' יהושע תרוייהו או כאבבי או כרבא
 - (ii) ברם בברייתא שאני דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע במחלוקת אחרת לגבי נדרה איהי וקיים הוא כדנבאר

(ג) הקדמה

- (i) חלק א'
 - (1) הגם דאבבי ורבא תרוייהו אית להו דבאשת ישראל אינו חייב לפדותה היכא דליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו
 - (2) אית להו גם כן
 - (א) דהיינו דוקא באופן אשר אשה גורמת להא דליכא קיום תנאו
 - (ב) מה שאין כן דחייב לפדותה היכא דבעלה ישראל גורם להא דליכא קיום תנאו
- (ii) חלק ב'
 - (1) ר' אליעזר ור' יהושע פליגי בברייתא במי גורם הא דליכא קיום תנאו באופן של נדרה איהי וקיים הוא בבעלה ישראל
- (iii) חלק ג'
 - (1) ר' אליעזר אית לי' אשר הוא נתן אצבע בין שיני'
 - (א) כלומר
 - (i) דבעלה מחמת דקיים לנדר שלה
 - (ii) הוא גרם לאיסור נדר ולהא דמכח איסור זה ליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו
 - (ב) ולהכי חייב לפדותה הגם דליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו
 - (2) ר' יהושע אית לי' אשר היא נתנה אצבע בין שיני'
 - (א) כלומר
 - (i) אשר אשה מחמת דנדרה איהי

(ii) היא גרמה לאיסור נדר ולהא דמכח איסור זה ליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו

(iii) ולהכי אינו חייב לפדותה משום דליכא קיום תנאו

(9) רש"י חלק א' כמבואר במהרש"א ד"ה הכי במאי עסקינן

(א) שאלה

(i) אמאי מוקים תרצן למחלוקת דר' אליעזר ור' יהושע בנדרה איהי וקיים הוא דיקא באשת ישראל

(ב) תשובה

(i) משום דלאביי באשת כהן על כורחך דחייב לפדות אפילו לר' יהושע דאית לי' אשר היא נתנה אצבע בין שיני'

(ii) והיינו טעמא

(1) דמכל מקום איכא קיום תנאו של אהדרינך למדינתך

(2) ולאביי

(א) לא איכפת לן דאיכא נמי איסור על ידי דבר אחר משום נדר דומיא לאלמנה לכהן גדול דלא איכפת לן דאיכא נמי איסור חיתון

(ב) ולהכי לא איכפת לי' נמי מי גרם לאיסור על ידי דבר אחר משום נדר

(3) ונמצא אשר באשת כהן לא הוי פליגי ר' אליעזר ור' יהושע ולתרוייהו חייב לפדות

(ג) שים לב

(i) אשר רבא יאמר לך דבאופן נדרה איהי וקיים הוא פליגי ר' אליעזר ור' יהושע אף באשת כהן

(ii) דהגם דרבא יאמר לך

(1) דבאלמנה לכהן גדול בדליכא נדר

(2) ר' אליעזר ור' יהושע ס"ל תרוייהו כרבא דאינו חייב לפדותה משום איסור על ידי דבר אחר של חיתון

(iii) מכל מקום

(1) היינו דוקא באופן אשר אשה גרמה להאי איסור משום דבר אחר

(2) ברם באופן דבעלה כהן גרם לאיסור משום דבר אחר חייב לפדותה

(3) ולכן

(א) לר' אליעזר חייב לפדותה משום דהוא נתן אצבע בין שיני' וגרם לאיסור משום דבר אחר כשקיים לנדרה

(ב) ולר' יהושע אינו חייב לפדותה משום דהיא נתנה אצבע בין שיני' כשנדרה איהי וגרמה לאיסור משום דבר אחר מחמת שנדרה איהי

(10) רש"י חלק ב'

(א) הקדמה

(i) קבענו לתרצן אשר

(1) אביי יאמר לך דבאופנים דפליגי אביי ורבא סבירא להו ר' אליעזר ור' יהושע תרוייהו כאביי דחייב לפדות

(2) ואשר רבא יאמר לך דבאותן אופנים סבירא להו ר' אליעזר ור' יהושע תרוייהו כרבא דאינו חייב לפדות

(ב) שאלה

(i) אכן באיזו אופנים משתעי תרצן דפליגי בהן אביי ורבא

(ג) תשובה של רש"י אשר מהרש"א יבאר אותה להלן

(i) אופן א'

(1) "באיסור על ידי דבר אחר שלא משום נדר"

(ii) אופן ב'

(1) "בכהנת (כלומר אשת כהן) על ידי נדר"

(11) מהרש"א בד"ה הכי במאי עסקינן חלק א'

(א) נעיין באופן א' של רש"י אשר אביי ורבא פליגי באיסור על ידי דבר אחר שלא משום נדר

(ב) השתא

(i) מדלא קאמר "בכהנת באיסור על ידי דבר אחר שלא משום נדר"

(1) משמע אשר באשת ישראל משתעי

(2) ומדקאמר שלא משום נדר על כרחך דמדובר באיסור חיתון כגון ממזרת ונתינה לישראל

(ג) קשיא לרש"י

(1) הרי קבענו דבאופן זה לא פליגי אביי ורבא כלל

(2) דבקושטא קבענו לעיל

(א) אשר אביי ורבא פליגי דיקא באשת כהן באיסור על ידי דבר אחר כגון אלמנה לכהן גדול

(ב) ואשר בממזרת ונתינה לאשת ישראל ס"ל תרוייהו דאינו חייב לפדות מחמת דליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו

(3) והוה לי' לרש"י לפרש אופן א' ככה:

(א) בכהנת באיסור על ידי דבר אחר שלא משום נדר

(ב) דהיינו באלמנה לכהן גדול

(ד) שאלה

(i) האם מצינו למידחק ולתרץ דבמזרת ונתינה לישראל מיהת משתעי בי' אביי ורבא הגם דלא פליגי בי'

(ה) תשובה

(i) לא

(1) דאעפ"כ עדיף הוי לי' לרש"י למייתי אופן של כהנת שלא על ידי נדר

(2) דבאופן זו לא לבד דמשתעו בי' אביי ורבא אלא אף זו דפליגי בי'

(12) מהרש"א בד"ה הכי במאי עסקינן חלק ב'

(א) עכשיו נעיין באופן ב' של רש"י

- (i) אשר אביי ורבא פליגי בכהנת (כלומר אשת כהן) על ידי נדר כשנדר הוא – בניגוד אופן דתרצן דנדרה איהי וקיים הוא
- (ii) ואשר
- (1) אביי ס"ל דבין לר' אליעזר בין לר' יהושע חייב לפדות בכהנת על ידי נדר שנדר הוא
- (2) ורבא ס"ל דבין לר' אליעזר בין לר' יהושע אינו חייב לפדות בכהנת על ידי נדר שנדר הוא
- (ב) קשיא לרש"י
- (i) קבענו לתרצן אשר אליבא דרבא
- (1) היכא דנדרא איהי וקיים הוא באשת ישראל
- (א) לר' אליעזר חייב לפדות הגם דליכא קיום תנאו של אותבינך לאינתו
- (i) משום דבעל גרם להא דליכא קיום תנאו משום דקיים הוא
- (ב) מה שאין כן לר' יהושע דאינו חייב לפדות מפני דס"ל אשר אשה בנדרה גרמה להא דליכא קיום תנאו
- (ii) ותיקשי
- (1) דמכל שכן הוי לר' אליעזר אליבא דרבא למימר דחייב לפדות בכהנת כשנדר הוא
- (2) דהרי באופן זה
- (א) איכא קיום תנאו של אהדרינך למדינתך
- (ב) ועוד דלכל הדעות גרם בעל לאיסור נדר שהרי נדר הוא
- (3) ונמצא דבאופן זה לא פליגי אביי ורבא
- (ג) תירוץ לקושיית מהרש"א לאופן ב' דרש"י
- (i) באופן ב' נראה להגיה ברש"י ככה: "אי נמי בכהנת שלא על ידי נדר"
- (1) דהיינו בפשיטות אופן של אלמנה לכהן גדול בדליכא נדר
- (2) דבי' קבענו בתחלת סוגיין דפליגי בי' אביי ורבא
- (3) משום דפשיטא אשר בעל לא גרם לאיסור חיתון
- (4) ולכן
- (א) לרבא ס"ל בין ר' אליעזר ור' יהושע דאינו חייב לפדות מחמת איסור על ידי דבר אחר
- (ב) מה שאין כן לאביי אשר בין ר' אליעזר ור' יהושע ס"ל דחייב לפדות משום דלא מעלה ולא מוריד הא דאיכא איסור על ידי דבר אחר
- (13) מסקנא דגמרא כמבואר ברש"י
- (א) הקדמה א'
- (i) איסור של ממזרת ונתינה לישראל ואלמנה לכהן גדול איתנהו בין מעיקרא בנשואין בין בסוף כשנשבת
- (ii) איסור נדר לית' מעיקרא בנשואין לפני שנדר אבל אית' בסוף כשנשבת לאחר שנדר
- (ב) הקדמה ב'
- (i) נמצא דבישראל שהדיר לאשתו ונשבת

(1) מעיקרא הוי מצי לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(2) ובסוף לא מצי לקיים תנאו

(ii) ונמצא בכהן שהדיר לאשתו ונשבית

(1) דהגם דבין מעיקרא בין בסוף מצי לקיים תנאו של אהדורך למדינתך

(2) מ"מ

(א) מעיקרא לא הוה איסור על ידי דבר אחר משום נדר

(ב) ובסוף איכא איסור על ידי דבר אחר משום נדר

(ג) השתא

(i) יכול להיות אשר אביי ורבא לא פליגי כתנאי דר' אליעזר ור' יהושע

(ii) אלא

(1) אביי יאמר לך כדלהלן אשר ר' אליעזר ור' יהושע תרוייהו מצי סברי כוותי'

(2) ורבא יאמר לך כדלהלן אשר ר' אליעזר ור' יהושע תרוייהו מצי סברי כוותי'

(ד) שאלה

(i) אם כן במאי פליגי אביי ורבא

(ה) תשובה

(i) לאביי

(1) ר' אליעזר ור' יהושע פליגי באופן מיוחד של מדיר אשת ישראל אשר באופן זה מעיקרא הי' יכול לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו ובסוף אינו יכול לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(א) ר' אליעזר אית לי' דחייב לפדות

(i) משום דמעיקרא הי' יכול לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(ב) ר' יהושע אית לי' דאינו חייב לפדות

(i) משום דבסוף ליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו

(2) ברם שים לא אשר אליבא דאביי במדיר אשת כהן לא פליגי

(א) דבאופן זה ר' אליעזר ור' יהושע אית להו תרוייהו דחייב לפדות

(i) דהרי

1. איכא קיום תנאו של אהדרינך למדינתך

2. ולאביי לא איכפת לי' הא דאיכא נמי איסור על ידי דבר אחר משום נדר

(ii) לרבא

(1) בברייתא פליגי ר' אליעזר ור' יהושע בין במדיר אשת ישראל בין במדיר אשת כהן

(א) במדיר אשת ישראל דמעיקרא הי' יכול לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו ובסוף לא יכול לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(i) ר' אליעזר אית לי' דחייב לפדות

1. משום דמעיקרא ה' יכול לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(ii) ר' יהושע אית לי דאינו חייב לפדות

1. משום דבסוף ליכא קיום תנאו של אותבינך לי לאינתו

(ב) במדיר אשת כהן

(i) דבין מעיקרא בין בסוף יכול לקיים תנאו של אהדורדך למדינתך

(ii) ברם מעיקרא ה' איסור על ידי דבר אחר של נדר ובסוף ליא איסור על ידי דבר אחר של נדר

1. לר' אליעזר חייב לפדותה משום דמעיקרא ליכא איסור משום דבר אחר

2. לר' יהושע אינו חייב לפדותה משום דבסוף איכא איסור משום דבר אחר

(14) מהרש"א

(א) בדומה לדעיל

(i) הגם דקבענו דלרבא מצינו לאוקמה לפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע אף במדיר אשת כהן

(ii) פסיקא לי' לרש"י לאוקי פלוגתא דוקא במדיר אשת ישראל כדי שנוכל לאוקי לפלוגתא אף לאביי

(15) מהרש"א ד"ה מאי לאו

(א) הקדמה א'

(i) ניהדר לתחלת סוגיין

(1) בעוד שנקט מקשן דברייתא במדיר אשת כהן משתעי

(א) והקשה מקשן "לימא כתנאי" כלומר

(i) דר' אליעזר בשיטת אביי אזל וסבירא לי' דחייב לפדותה

(ii) דהרי מצי בעלה כהן לקיים תנאו של אהדורך למדינתך

(iii) ולא איכפת לן דאסורה לו גם מחמת דבר אחר דהיינו משום נדרו

(2) ור' יהושע בשיטת רבא אזל

(א) וסבירא לי' דאינו חייב לפדותה דהרי אסורה לו גם מחמת דבר אחר

(ii) ופירשנו שם לרש"י

(1) דליכא למימר דאתיא כתנאי ומדובר באשת ישראל

(א) דהרי באשת ישראל מחמת נדרו לא מצי לקיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(ב) ונמצא

(i) אשר אף אלו ס"ל ר' אליעזר כשיטת אביי לגבי מדיר אשת כהן

(ii) אכתי איצטריך לי' לר' אליעזר לפסוק דאינו חייב לפדותה

(iii) דומיא לממזרת ונתינה לאשת ישראל אשר אף לאביי אינו חייב לפדותה

(ב) קשיא

(i) אמאי לא קאמר מקשן דאביי ורבא

(1) דהגם דצודק אשר ברייתא אתיא כתנאי דיקא לגבי אשת כהן כדרפירשנוה

(א) דהיינו

(i) לגבי מדיר אשת כהן

1. ר' אליעזר אית ליה דחייב לפדות משום דס"ל כשיטת אביי דלא איכפת לן דאיכא נמי איסור על ידי דבר אחר משום נדר
2. ור' יהושע אית ליה דאינו חייב לפדות משום דס"ל כשיטת רבא דאכן איכפת לה הא דאיכא נמי איסור על ידי דבר אחר משום נדר

(2) ברם

(א) ברייתא מילף דר' אליעזר ור' יהושע פליגי נמי במדיר אשת ישראל

(ב) ברם במדיר אשת ישראל לא פליגי ר' אליעזר ור' יהושע כתנאי כלומר בשיטות אביי ורבא

(ג) דהרי אביי ורבא תרוייהו אית להו דדין פדוי' תלוי' באלו קיים תנאו של אותבינך לי לאינתו

(3) אלא דפליגי בנקודה זו:

(א) דר' אליעזר אית ליה דחייב לפדות משום דבעל על ידי נדרו גרם שלא קיים תנאו

(i) שים לב אשר גרמא זו תקיפה יותר מציור דנדרא איהי וקיים הוא דהרי הכא נדר הוא והוא לבדו עשה הכל ולכולי עלמא הוא נתן אצבע בין שיני'

(4) ור' יהושע פליגי עלי' דר' יהושע אית ליה דלא איכפת לן אשר בעל גופי' גרם

(16) תוספות ד"ה כגון שנדרה

(א) קשיא

(i) אוקימתא דתרצן

(1) דלא אסיק כתנאי

(2) אלא דפליגי בין לאביי בין לרבא באלו הוא נתן אצבע בין שיני' או דהיא נתנה אצבע בין שיני'

(3) דמחלוקת זו תלוי' במי הוא הגורם

(4) דוחק הויא

(ii) והוה ליה לאלתר למייתי מסקנא דגמרא

(1) דאכן מיירי כשנדר הוא כמו דסליק אדעתין כדמעיקרא

(2) ופליגי כשהדירה הוא באלו אזלינן בתר מעיקרא או בתר סוף

(3) אשר מחלוקת זו תלוי' באלו איכפת לן אשר הוא גרם להא דליכא קיום תנאו

(ב) תירוץ

(i) אכן שיטה זו היא היא שיטת מסקנא דגמרא דפליגי בברייתא בהא דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא ור' יהושע אזיל בתר בסוף

(ii) דהיינו

(1) ר' אליעזר בתר מעיקרא אזיל משום דבעל גרם בנדרו שלא לקיים תנאו

(2) ר' יהושע בטר בסוף אזיל משום דסוף סוף לא קיים תנאו לא איכפת לן דהוא גרם שלא לקיים תנאו

(iii) ברם שים לב

(1) דבמסקנא סמכי על סברא זו להסיק דברייתא לא אתיא כתנאי

(2) משום דנקטי דלא מדובר אלא בבעלה ישראל דלית איסור מחמת דבר אחר ובין לאביי בין לרבא חיוב פד' בקיום תנאו גרידא תלוי כדאמרן

(17) תוספנות בד"ה כגון שנדרה

(א) קשיא

(i) ניהדר לאוקימתא דתרצן ראשון

(1) דברייתא לא אתיא כתנאי לגבי שיטות אביי ורבא

(א) ושלא כמקשן דאוקים לברייתא כשנדר הוא

(ב) בקושטא בברייתא מדובר כשנדרה איהי וקיים הוא

(i) דר' אליעזר אית לי' דהוא נתן אצבע בין שיני'

(ii) ור' יהושע אית לי' דהיא נתנה אצבע בין שיני'

(ii) הרי אוקימתא זו דחיק

(iii) ואמאי לא מיישבים מיד כשיטה דמסקנא דברייתא משתעי באופן דבעל נדר ופליגי באלו למיזל בטר מעיקרא או בטר בסוף

(ב) תירוץ

(i) עדיף להו ליישב דפליגי במי הוא הגורם באופן נדרה איהי וקיים הוא

(ii) דככעין זה פליגי להלן בפרק המדיר

(18) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאי שנא הכא דמקשי תוספות ככה

(ii) הרי בכל מקום שקלינן וטרינן ודחיק לאוקמא עד דמסיק לאוקמא במילתא דקאי

(ב) תירוץ

(i) מקשי

(1) כיון דתרצן ראשון

(א) כבר אסיק אדעת' דמצי פליגי במי הוה גורם שלא לקיים תנאו

(ב) הוי להו לאסוקי נמי אדעתייהו דמצינו לאוקי לברייתא כשהדירה בעל ופליגי באלו איכפת לן אשר בעל בבירור גרם להא דלא קיים תנאו

(ii) ומתרצי דעדיפי להו לאוקמי פלוגתא בנדרה איהי וקיים איהו משום דבאופן זה איכא פלוגתא בפרק המדיר

תוספות ד"ה ממזרת ובא"ד אבל רבא מפרש ובא"ד וכל הנשים

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה ממזרת כו' ממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות כו' עכ"ל ליתא התם בהדיא הכי אלא דהתם במתני' תני להו כהדדי אלמנה לכ"ג ממזרת כו' יש להן כתובה ומשמע להו דה"ה כל תנאי כתובה כגון פירות ובלאות כו' כדקתני בהדיא בברייתא באלמנה לכ"ג ע"ש ודו"ק:

בא"ד אבל רבא מפרש פירות ממש כמו שאכל כו' עכ"ל ר"ל לרבא הוה פירות ממש כמו שאכל כו' בין גבי ממזרת ונתינה בין גבי אלמנה לכ"ג אבל לאביי לא הוה פירות ממש כמו שאכל אלא גבי ממזרת ונתינה אבל לגבי אלמנה לכ"ג הוה פירושו דין פירות דהיינו פרקונה אף אם לא מלו לה פריק לה מדידיה ושכתבו ואותן פירות לא יתן הבעל אא"כ נשבית כו' [אתרוייהו] קאי:

בא"ד וכל הנשים היו רוצות כו' אף על גב דאמר לעיל דפרקונה עדיף לה טפי מפירות עכ"ל הכי מוכח מדקתני פרקונה תחת פירות דמשמע דאינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות כמ"ש התוס' לעיל ואם זו האשה תוכל לומר כן בלא נשבית א"כ חוטא נשכר ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) פרקונה תחת פירות

(2) גמרא

(א) אביי ורבא תרוייהו אית להו אשר ממזרת לישראל שנשבית אינו חייב לפדותה

(ב) משא"כ אלמנה לכהן גדול שנשבית

(i) דלאביי חייב לפדותה

(ii) ולרבא אינו חייב לפדותה

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) בברייתא ביבמות משמע דבין ממזרת לישראל ובין אלמנה לכהן גדול שנשבו חייבין לפדותן

(ii) דבכל אופן קתני פרקונה תחת פירות

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א בא"ד אבל

(i) בין לאביי בין לרבא

(1) הא דמשמע בברייתא מן "פרקונה תחת פירות" דאיכא חיוב לפדות ממזרת לישראל

(2) רצונה לומר דחייב עד דמלו לה כלומר לפי חשבון פירות' שאכל לפני שפודה אותה

(ii) לרבא

(1) הא דמשמע בברייתא דאיכא חיוב לפדות אלמנה לכהן גדול

(2) נמי רצונה לומר תחת פירות עד דמלו לה

(iii) לאביי

- (1) הא דמשמע בברייתא דאיכא חיוב לפדות אלמנה לכהן גדול
 (א) היינו דחייב אפילו יותר מכדי דמלו לה
- (2) ו"פרקונה תחת פירות" באופן זה משמעו
 (א) פרקונה תחת דין פירות
 (ב) כלומר תחת חיוב של בעל לפדותה אף ביותר מכדי דמלו לה
- (4) לשון המשך תוספות כמבואר במהרש"א
 (א) "אותן פירות ממש לא יתן הבעל אלא א"כ נשבית דפרקונה עדיף לה טפי מפירות"
 (ב) כלומר
 (i) הגם דפרקונה לא שכיחא
 (ii) עדיף לה שיהא לה פרקונה הגם דכדי שיהא לה פדיון איצטריך שתתן לבעל פירות
 (ג) שאלה
 (i) שמא נימא
 (1) אשר מיהת
 (א) ממזרת לישראל בין לאביי בין לרבא
 (ב) ואלמנה לכהן גדול אליבא דרבא
 (2) תוכל לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות
 (ii) דהרי
 (1) לא זו בלבד דפרקונה לא שכיחא
 (2) אלא אף זו דעל כל פנים לא מציא גבי אלא עד דמלו לה פירות שאכל
 (ד) תשובה
 (i) לא יתכן
 (1) דאם כן חוטא נשכר
 (2) כלומר דאשה תהא נשכרת ע"י שנשאת לו באיסור

תוספות ד"ה כגון שנדרה

עיין לעיל בתד"ה מאי לאו

תוספות ד"ה והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמים

לשון מהרש"א

בד"ה והיו מבקשין כו' תפשוט מהכא דמשום דוחקא כו' דקתני פודה עד עשרה בדמיה כו' עכ"ל ואין להקשות דאדרבה תפשוט מדרשב"ג בהיפך דקאמר הכא אין פודין כו' דע"כ משום דלא ליגרו בהו טפי דיש לומר דהא דמבעיא לן התם היינו לרבנן דרשב"ג דפליג התם בסיפא את"ק ודו"ק:

(1) ברייתא

(א) תנא קמא

(i) נשבית והיו מבקשין ממנו [מן הבעל] עד עשרה בדמיה

(ii) פעם ראשונה פודה

(iii) מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה

(ב) רשב"ג אומר

(i) אין פודין את השבוין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם

(2) גיטין דף מה.

(א) משנה חלק א'

(i) בית דין אין פודין את השבוין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם

(ב) משנה חלק ב'

(i) במשנה שם קתני נמי פלוגתא דרבנן ורשב"ג בענין אחר שאינה מענייננו

(ג) גמרא שם בגיטין

(i) איבעיא

(1) צד א'

(א) היינו טעמא דקאמרי רבנן אשר ב"ד אין פודין את השבוין יותר על כדי דמיהן

(ב) משום דוחקא דציבורא כדי דלא ליהוי עניים

(2) צד ב'

(א) היינו טעמא דקאמרי רבנן אשר ב"ד אינו פודה את השבוין יותר על כדי דמיהן

(ב) כדי שלא ליגרא וליתא טפי כלומר שלא יבאו שובים לתפוס עוד שבויים אחרים

(3) רש"י שם

(א) שאלה

(i) מאי בינייהו דהני צדדים

(ב) תשובה

(i) נפקא מינה לפדיון על ידי קרוב או עושר

(1) דליכא טעמא דדוחקא ציבורא

(2) אבל איכא טעמא דלא ליגרא טפי

4) תוספות בסוגיין

א) קשיא

i) בסוגיין מדובר בבעל וקתני דפודה עד עשרה בדמיהן

ii) ונפשוט אשר טעמא דמשנה בגיטין היינו משום דוחקא דציבורא

5) מהרש"א

א) קשיא

i) לפשוט בהיפוך מן רשב"ג במשנתנו דאית לי' אשר אפילו בעל אינו פודה יותר על כדי דמיהן

ב) תירוץ

i) בגיטין לא מיבעיא להו אלא אליבא דרבנן דהרי בחלק ב' דמשנה שם פליגי רשב"ג ארבנן

ii) ולכן לית למיפשט מידי לרבנן משיטת רשב"ג

תוספות ד"ה רצה אינו פודה ובא"ד לרבנן נמי וד"ה אין פודין בדף נב:

לשון מהרש"א

בד"ה רצה אינו פודה כו' דלעיל מסקינן תקנו מצוי למצוי דמשמע דפירות ופרקון כו' עכ"ל ולעיל פרש"י מצוי למצוי מזונות תחת מעשה ידיה ואפשר שהתוספות לא רצו לפרש כן דהא דמזונות תחת מעשה ידיה היינו משום דמתזנא מיניה ועוד נראה דגם לפרש"י דפרקון ופירות לא הוה מצוי היינו לגבי מזונות ומעשה ידיה אבל [לגבי] כתובה וקבורה שפיר הוה פירות ופרקון מצוי דלא תקשי עלייהו נמי ואיפוך אנא ודו"ק:

בא"ד לרבנן נמי תקשי פרקון אפרקון שני אף על גב דכדי דמיה כו' וברייתא אחרת כו' עכ"ל אבל אפרקון ראשון לרבנן לא תקשי דהכא קתני עד י' בדמיה והכא קתני עד י' בכתובתה דהא ודאי לאו דוקא י' קתני הכא והכא דליכא שום טעם לשער עד י' וק"ל:

[דף נב עמוד ב] בד"ה אין פודין את השבויין כו' ארישא קאי עכ"ל היינו לפרש"י דלת"ק אינו פודה כלל בפרקון שני ורשב"ג משמע דבא למעט וא"כ ע"כ ארישא קאי אבל לפר"ח יש לקיים דקאי נמי אסיפא דאם רצה פודה יותר מכדי דמיה ומכדי כתובתה ורשב"ג סבר אינו פודה וק"ל:

(1) ברייתא א'

(א) רבנן

(i) רישא

(1) נשבית והיו מבקשין ממנו (מן בעל) עד עשרה בדמיה'

(2) פעם ראשונה פודה

(ii) סיפא

(1) מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה

(ב) ר' שמעון בן גמליאל

(i) אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן

(2) ברייתא ב'

(i) רישא

(1) נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה

(2) פעם ראשונה פודה

(ii) סיפא

(1) מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה

(ב) ר' שמעון בן גמליאל

(i) אין פודין אלא כנגד כתובתה

(3) גמרא

(א) קשיא

(i) הני ברייתות סותרות אהדדי לגבי ר' שמעון בן גמליאל

(ii) להלן נבאר במהרש"א הא דלא מקשי דאף לרבנן סותרות הני ברייתות אהדדי
(ב) תירוץ

(i) רשב"ג בטר ב' קולי אזיל

(1) אינו פודה יותר על כדי דמיהן כבברייתא א'

(2) ואינו פודה אלא כנגד כתובתה כבברייתא ב'

(4) רש"י

(א) רבנן

(i) דבסיפא דברייתא א' ובסיפא דברייתא ב' אית להו דמכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה

(ii) בהאי "מכאן ואילך" אשמועינן דאם אינו רוצה לא פודה פעם שני' כל עיקר

(ב) שים לב

(i) דלא מבואר

(1) אלו רצה פודה בברייתא א' משמעו

(א) דרצה פודה אפילו ביותר מכדי דמיהן

(ב) או דרצה פודה עד כדי דמיהן

(2) אלו רצה פודה בברייתא ב' משמעו

(א) דרצה פודה אפילו ביותר מכדי כתובתה

(ב) או דרצה פודה עד כדי כתובתה

שיטת רש"י בפעם שני' לרבנן		
רצה פודה מהלך א'	רצה פודה מהלך ב'	רצה אינו פודה
אפילו יותר מדמיהן	עד כדי דמיהן	אינו פודה כל עיקר

(5) הקדמה לקושיית תוספות לרש"י

(א) ברייתא דף מז:

(i) תיקנו מזונותי תחת מעשה ידי'

(ii) פורקנה תחת פירות

(iii) קבורתה תחת כתובה

טבלא א' - ברייתא		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פירקונה	תחת	פירות
קבורתה	תחת	כתובה [נדוניא]

(ב) גמרא בדף מז: כמבואר ברש"י

(i) קשיא

(1) ואיפוך אנא למימר דתיקנו מזונות תחת פירות ופרקונה תחת מעשה ידי'

טבלא ב' - איפוך אנא לרש"י		
מזונות	תחת	מעשה ידי' פירות
פירקונה	תחת	פירות מעשה ידי'
קבורתה	תחת	כתובה

(ii) תירוץ

- (1) תיקנו מצוי למצוי כלומר מזונות תחת מעשה ידי'
 (2) ותיקנו שאינו מצוי לשאינו מצוי כלומר פרקונה תחת פירות

טבלא ג' - תירוץ לרש"י		
מזונות [מצוי]	תחת	מעשה ידי' [מצוי]
פרקונה [שאינו מצוי]	תחת	פירות [שאינו מצוי]
קבורתה	תחת	כתובה

ג) גמרא שם כמבואר בתוספות דידן

(i) קשיא "ואיפוך אנא"

(1) ואיפוך אנא למימר דתיקנו פרקונה תחת כתובה וקבורתה תחת פירות

טבלא ד' - ואיפוך אנא לתוספות		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פרקונה	תחת	פירות כתובה
קבורתה	תחת	כתובה פירות

(ii) תירוץ

(1) תיקנו מצוי למצוי דהיינו פרקונה תחת פירות

(2) ותיקנו שאינו מצוי לשאינו מצוי קבורתה תחת כתובה

טבלא ה' - תירוץ לתוספות		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פרקונה [מצוי]	תחת	פירות [מצוי]
קבורתה [שאינו מצוי]	תחת	כתובה [שאינו מצוי]

(6) תוספות

(א) קשיא לרש"י

(i) לפי ביאור תוספות בטבלא ה' משמע אשר פרקונה מצוי

(ii) ולכאורה היינו טעמא דחשיב מצוי משום דבעל חייב לפדותה יותר מפעם אחת

(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) קבענו בטבלא ג' אשר לרש"י פרקונה אינו מצוי מיחשב

(ii) אמאי לא אזלי תוספות בשיטת רש"י לתרץ קושייתיהו לשיטת רש"י

(ב) תירוץ א'

(i) קבענו בטבלא ב' לרש"י אשר בקושיית "ואיפוך אנא" מקשי בגמרא

(ii) דעדיף הוי לה לברייטא למימר דתיקנו מזונות תחת פירות ופרקונה תחת מעשה ידי'

(iii) וזאת לא מסתבר לתוספות משום דנקטי אשר מעשה ידי' כעין תשלומין הוי למזונות

ג) תירוץ ב'

(i) הי לך סדר של מצוי ושאינו מצוי אליבא דרש"י

טבלא ו' - סדר של מצוי ואינו מצוי			
רש"י	מצוי הרבה	מצוי לא הרבה	לא מצוי כלל
מעשה ידי' ומזונות	פירות ופרקונה	כתובה וקבורה	

(ii) וככה מפרש רש"י לתירוץ דגמרא

טבלא ז' - תירון לרש"י לפי מהרש"א		
מזונות [מצוי הרבה]	תחת	מעשה ידי' [מצוי הרבה]
פירקונה [מצוי לא הרבה]	תחת	פירות [מצוי לא הרבה]
קבורתה [אינו מצוי]	תחת	כתובה [אינו מצוי]

(iii) והא ראי'

(1) דאי אמרת אשר פירות ופרקונה אינם מצוים באותו אופן של קבורתה וכתובה

(2) אז

(א) לאחר דהקשו כמבואר ברש"י בטבלא ב'

טבלא ב' - איפוך אנא לרש"י		
מזונות	תחת	מעשה ידי' פירות
פירקונה	תחת	פירות-מעשה ידי'
קבורתה	תחת	כתובה

(ב) ולאחר דתרצו כבטבלא ג'

טבלא ג' - תירון לרש"י		
מזונות [מצוי]	תחת	מעשה ידי' [מצוי]
פרקונה [שאינו מצוי]	תחת	פירות [שאינו מצוי]
קבורתה	תחת	כתובה

(3) הוה להו שוב להקשות ואיפוך אנא כבטבלא ד' לשיטת תוספות

טבלא ד' - ואיפוך אנא לתוספות		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פרקונה	תחת	פירות כתובה
קבורתה	תחת	כתובה פירות

(iv) נמצא

(1) דאף רש"י ס"ל אשר פרקונה מצוי ביחס לכתובה וקבורתה

(2) ומובן

(א) אשר תוספות מקשי קושייתם בין לרש"י בין לתוספות בפירושם לגמרא בדף מז:

(ב) דהרי פירקונה לכל הפחות מצוי קצת בין לרש"י בין לתוספות

(8) תוספות

(א) שיטת רבינו חננאל

(i) הא דקאמרי רבנן אשר מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה

(1) אין משמעו דמכאן ואילך רצה אינו פודה כל עיקר

(2) אלא דרבנן דברייתא א' סבירא להו

(א) דמכאן ואילך

(i) רצה פודה ביותר מכדי דמי'

(ii) לא רצה

1. אינו חייב לפדות ביותר מכדי דמי'

2. אבל בכדי דמי' חייב לפדות

(3) ורבנן דברייתא ב' סבירא להו

(א) דמכאן ואילך

(i) רצה פודה ביותר מכדי כתובתה

(ii) לא רצה

1. אינו חייב לפדות ביותר מכדי כתובתה

2. אבל בכדי כתובתה חייב לפדות

שיטת רש"י בפעם שני לרבנן		
רצה פודה מהלך א'	רצה פודה מהלך ב'	רצה אינו פודה
אפילו יותר מדמיהן	עד כדי דמיהן	אינו פודה כל עיקר

שיטת ר"ח בפעם שני לרבינו חננאל	
רצה פודה	רצה אינו פודה
אפילו יותר מדמיהן	יותר מדמיהן ברם חייב לפדות בדמיהן

(ב) שים לב

(i) אשר לשיטת ר"ח מובן אשר פרקונה מצוי היה ובזה מתורץ קושיית תוספות לרש"י

(ג) קשיא לר"ח

(i) כיון

(1) דלברייטא א' בפעם שני אינו חייב לפדות ביותר מכדי דמי'

(2) ולברייטא ב' בפעם שני אינו חייב לפדות ביותר מכדי כתובתה

(ii) הוי לה לגמרא

(1) להקשות אף לרבנן דהני תרי ברייתות סתרי אהדדי

(iii) ולתרץ אף לרבנן דאזלי בתר תרי קולי

(9) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אף לשיטת רש"י סתרי הני תרי ברייתות אהדדי לגבי חיוב פדיי' בפעם ראשונה

(1) דלברייטא א' חייב לפדות עד עשרה בדמי'

(2) ולברייטא ב' חייב לפדות עד עשרה בכתובתה

(ב) תירוצ

(i) הא לא קשיא

(1) דמובן אשר משנתנו לא דיקא בהא דקתני עד עשרה בדמי' ועד עשרה בכתובתה

(2) דלית שום הסבר לקבוע מספר של עשרה

(10) תוספות ד"ה אין פודין בעמוד ב'

(א) להלן יבאר מהרש"א דברי תוספות אלו:

(i) שאלה

(1) חלק א'

(א) רשב"ג דפליג ארבנן ואית ליה הני תרי קולי דאין פודין יתר על כדי דמיהן ואין פודין יתר על כתובתה

(ב) ודאי דפליג ארישא דרבנן באמרם דפודה עד כדי עשרה בדמיהן ועד כדי עשרה בכתובתה

(2) חלק ב'

(א) ברם מי פליג נמי אסיפא דרבנן באמרם רצה פודה רצה אינו פודה

(ii) תשובה

(1) דיקא ארישא דרבנן קא פליג

(11) מהרש"א – ביאור להני דברי תוספות

(א) תוספות בשיטת רש"י אזלי

(i) אשר לרבנן בסיפא

(ii) "רצה אינו פודה" משמעו דליכא חיוב פדיי' כל עיקר

(ב) שאלה

(i) האיך יפרש רש"י "רצה פודה" בסיפא

(ii) כלומר האם הולך במהלך א' או זהולך במהלך ב'

שיטת רש"י בפעם שני לרבנן		
רצה פודה מהלך א'	רצה פודה מהלך ב'	רצה אינו פודה
אפילו יותר מדמיהן	עד כדי דמיהן	אינו פודה כל עיקר

(ג) תשובה

(i) יכול להיות אשר רש"י במהלך א' אזיל

(א) דבברייתא א' אשר רצה פודה עד כדי דמיהן אבל לא יותר מכדי דמיהן

(i) ונמצא אשר רשב"ג בברייתא א' לא פליג על רבנן בסיפא דהאי ברייתא

(ב) בברייתא ב' אשר רצה פודה עד כדי כתובתה אבל לא יותר מכדי כתובתה

(i) ונמצא אשר רשב"ג בברייתא ב' לא פליג על רבנן בסיפא דהאי ברייתא

(ד) משא"כ לשיטת רבינו חננאל

שיטת ר"ח בפעם שני לרבינו חננאל	
רצה פודה	רצה אינו פודה
אפילו יותר מדמיהן	יותר מדמיהן ברם חייב לפדות בדמיהן

(i) דלרבנן אם רצה פודה דסיפא

(1) משמעו

(א) בברייתא א' אשר רצה פודה יותר מכדי דמי'

(ב) בברייתא ב' אשר רצה פודה יותר מכדי כתובתה

(ii) מובן

(1) דרשב"ג בברייתא א' פליג ארבנן דהאי ברייתא בין ברישא בין בסיפא

(2) ודרשב"ג בברייתא ב' פליג ארבנן דהאי ברייתא בין ברישא בין בסיפא

דף נב:
תוספות ד"ה אין פודין
עיין בד"ה לפני זה

תוספות ד"ה תטרוף ממשעבדי

לשון מהרש"א

בד"ה תטרוף ממשעבדי כו' אף על פי דידע גם המקשה דירתון תנן אלא כו' עכ"ל דאי הוה ס"ד דמקשה כמ"ד לקמן דיסבון תנן לא הוה קמקשה דתטרוף ממשעבדי דהא קושטא הכי הוא למ"ד דיסבון תנן דטרפא ממשעבדי אלא דע"כ דהוה ידע גם המקשה דירתון תנן ולא גבי ממשעבדי אלא דהוה קשיא ליה אמאי לא תגבי ממשעבדי כיון דככתובה שויוה רבנן ומאי קמתרץ ליה ירתון תנן אלא דאית לן למימר שהשיב לו ברמז בלשון קצר דחכמים לא רצו לתת כו' כמ"ש התוס' ודו"ק:

(1) הקדמה

- (א) יתומים אין יורשין נכסים משועבדים דהיינו נכסים אשר כבר מכרן המוריש
- (ב) אשה גובה כתובתה מנכסים משועבדים
- (ג) בעל חוב גובה חובו מן נכסים משועבדים
- (ד) לגבי כתובת בנין דכרין
 - (i) אלו משתמשת משנה בלשון "יסבון" מובן אשר יתומים יש להן דין בעל חוב לגבי האי כתובה ודלכן גובין מנכסים משועבדים
 - (ii) אלו משתמשת משנה בלשון "ירתון" מובן אשר יתומים יש להן דין יורשין לגבי האי כתובה
- (ה) אשה גובה כתובתה דיקא ממקרקעי

(2) גמרא

- (א) שאלה
 - (i) מאי טעמא דכתובת בנין דיכרין לא מיגבי ממטלטלין
 - (ב) תשובה
 - (i) משום דכתובה שויוה רבנן דלא מיגבי ממטלטלין
 - (ג) שאלה
 - (i) מאי טעמא דכתובת בנין דיכרין לא מיגבי מנכסים משועבדים
 - (ד) תשובה
 - (i) משום דירתון תנן

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

- (א) קשיא
 - (i) מוכרח דהאי מקשן כבר אסיק אדעת' דירתון תנן
 - (ii) דאי לאו הכי אמאי נקט בפשיטות אשר כתובת בנין דכרין לא מיגבי מנכסים משועבדים
- (ב) תירוץ
 - (i) הגם דכבר אסיק אדעת' דמקשן אשר ירתון תנן
 - (ii) מ"מ הקשה דליגבי ממשעבדי בטענה אשר שויוה רבנן ככתובה

(1) לא לזו בלבד דלא מיגבי ממטלטלין

(2) אלא אף לזו דמיגבי ממשעבדי

ג) קשיא

i) א"כ אמאי מספיק תשובת תרצן אשר ירתון תנן

ד) תירוץ

i) תרצן משתמש בלשון "ירתון תנן" בלשון קצר

(1) לאשמועינן דשויה רבנן ככתובה דיקא שלא לגבות ממטלטלין

(2) משא"כ לגבי גביי' מנכסים משועבדים לא תיקנו כלום ולהכי דין שלה תלוי בהא אשר "ירתון תנן"

דף נג.

גמרא האי נמי תקנתא דרבנן

לשון מהרש"א

[דף נג עמוד א] גמרא האי נמי תקנתא דרבנן הוא כו' לכאורה כתובת בנין דיכרין תקנתא דרבנן הוא כדי שיקפוץ כו' אבל שיתן אדם לבתו להשיאה כבנו דאורייתא הוא כדדרשי לעיל מוקחו לבניכם נשים וגו' ואפשר דאין זה אלא סמך בעלמא ותקנתא דרבנן היא דמה שיתן האדם לבתו להשיאה לא מקרי מעביר נחלה וק"ל:

(1) גמרא בדף נב:

(א) רבנן תיקנו לכתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו

(ב) קשיא

(i) הרי בתקנה זו העבירו רבנן אחסנתא מבן לבת

(ii) דאי לאו דכתב אב נכסים לבתו הוי מוריש אב להני נכסים לבנו

(ג) תירוץ

(i) מכח קרא של קחו נשים וכו'

(ii) מוכח דמדאורייתא מצי אב למיכתב נכסים לבתו להשיאה

(iii) ואתי רבנן ותיקנו כתובת בנין דכרין כדי שאכן יקפוץ אדם לעשות כן

(2) גמרא בדף נג:

(א) רבנן תיקנו למיכתב נכסים לבתו

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי קבענו

(1) דהגם דרבנן תיקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ וכו'

(2) מ"מ עיקר הדין דשרי למיכתב נכסים לבת להשיאה דאורייתא הויא

(ב) תירוץ

(i) הא דקאמרי דמדאורייתא שרי עיבורי אחסנתא אינו אלא אסמכתא בעלמא

(ii) דרבנן הם דתיקנו אשר העברה זו לא מיקרי עבורי אחסנתא

(iii) ותיקנו עוד לכתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו

תוספות ד"ה ותיבעי לך

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה ותיבעי לך כו' נראה לר"י לפרש כו' מוחלת מיבעיא דפשיטא דלית לה כו' עכ"ל דלפי הנראה מפרש"י כ"ש מוחלת דלאו אנוסה דמיבעיא לן למימר הכי דפקעה זכותה ולא דפשיטא להו אבל התוס' לא נראה להו לפרש כן דאכתי תקשי ותיבעי לך מוחלת שהוא דבר המצוי יותר ונימא לאידך גיסא דהשתא מוחלת דסלקא דעתך למימר דלא פקעה זכותה ומבעיא לך כ"ש במוכרת דאנוסה דמבעיא לך הכי דלא פקעה זכותה ועוד דלא נראה להו לפרש דמוחלת נמי מבעיא ליה לרב יימר דא"כ תקשי לרבא דמעיקרא בעי למימר ותיבעי לך נמי מוחלת ולקמן פשיטא ליה במוחלת ולא קאמר ביה דהדר פשטה כדקאמר גבי מוכרת לבעלה אבל להאי פירושא שכתבו דמוחלת השיב לו רב יימר דפשיטא ליה מהאי טעמא דלא אנוסה ניחא דמעיקרא לא אסיק רבא אדעתיה האי טעמא [קאמר] שפיר ותיבעי לך מוחלת אבל לבתר דשמע מרב יימר במוחלת דפשיטא ליה מהאי טעמא דלא אנוסה קבלה מיניה רבא ולא מיבעיא ליה נמי אלא במוכרת לבעלה ודו"ק:

(1) גמרא

(א) בעי מיני' רב יימר סבא מרב נחמן

(i) אשה שמוכרת כתובתה לבעלה

(ii) מי מפסידה במכירתה אף לכתובת בנין דכרין שלה

(ב) קושיית רבא

(i) עדיף הוה לך למיבעי מוחלת כתובתה מי מפסידה כתובת בנין דכרין שלה

(ii) דהרי מחילה מצויל' יותר מן המכר

(ג) הקדמה לתירוץ דרב יימר סבא

(i) במכירה

(1) יכול להיות דזוזי אנוסה ודמוכרת בעין רעה

(ii) משא"כ במחילה

(1) דליכא למימר זוזי אנוסה ולא מסתבר כל כך דמוחלת בעין רעה

(iii) ולכן מסתבר ביותר דמפסידה כתובתה במחילה מבמכירה

(ד) תירוץ דרב יימר סבא

(i) "השתא מוכרת קמיבעיא לי אע"ג דאיכא למימר זוזי אנוסה ודמכרה בעין רעה

(ii) מוחלת מיבעיא"

(2) רש"י – ביאור תירוץ דרב יימר סבא

(א) בקושטא רב יימר סבא מיבעי' לי' אף במוחלת

(ב) ולא נקט "מוכרת" אלא לאשמועינן דאפילו במוכרת יכול להיות דמפסידה הגם דמוכרת מסתבר ביותר דאינה מפסידה מחמת דבעין רע היא מוכרת

(3) תוספות – ביאור תירוץ דרב יימר סבא

- (א) רב יימר סבא אכן דמוחלת מפסידה ולא מיבעיא לי' אלא אולי מפסידה נמי במוכרת
 (4) המשך דגמרא
 (א) אמר רבא
 (i) פשיטא לי דמוחלת מפסידה
 (5) מהרש"א
 (א) שאלה
 (i) אמאי לא נקטי תוספות כרש"י אשר רב יימר אף במוחלת מבעיא לי
 (ב) תשובה א'
 (i) חלק א'
 (1) קבענו אשר מוחלת מצוי' יותר ממוכרת
 (2) ולכן
 (א) אלו מיבעי רב יימר סבא אפילו במוחלת
 (ב) הוי לי' למימר דאיבעיא לי' במוחלת
 (3) ומדלא מזכיר מוחלת באיבעיא דילי' מוכרח דבמוחלת לא מיבעיא לי' ואכן מפסידה
 (ii) חלק ב'
 (1) קשיא
 (א) הרי קבענו לפירוש רש"י דאיצטריך לי' למינקט מוכרת למילף רבותי' דאפילו במוכרת
 יכול להיות דמפסידה
 (2) תירוצ'
 (א) אף על פי כן
 (i) אלו מיבעיא לי' נמי במוחלת הוי' לי' להזכיר מוחלת משום דמצוי יותר
 (ii) וכדי לאשמועין דאיבעיא לי' נמי במוכרת הגם דלא מסתבר כל כך
 (ב) הוי לי' לרב יימר סבא למיבעי ככה:
 (i) מוחלת מהו **שלא** מפסידה
 (ii) ומזה הוינא יודעין אשר מכ"ש דאיבעיא לי' במכר דיכול להיות דלא מפסידה
 (ג) תשובה ב'
 (i) קבענו דבמסקנא קא פשיט רבא לנפשי' דמוחלת מפסידה
 (ii) ולשיטת תוספות ניהא
 (1) דהגם דבתחלה אמר רבא ותיבעי לי' מוחלת
 (2) מחמת דקאמר רב יימר סבא דבמוחלת מפסידה איפשט לרבא דמפסידה
 (iii) אבל לרש"י קשה
 (1) דמאחר דרב יימר סבא אכתי מיבעי לי' אף במוחלת
 (2) אמאי לבסוף פשט רבא דבמוחלת מפסידה

(ד) קשיא

(i) דלמא הדר פשטה רבא מצד איזו סברא

(ה) תירוץ

(i) לא מסתבר למימר ככה

(1) דלאיבעיא אחרת שאינו מעניננו קאמרי בגמרא דהדר רבא ופשטה

(2) ולמוחלת לא קאמרי הכי

תוספות ד"ה שאין אני

לשון מהרש"א

בד"ה שאין אני כו' ומיהו ב"ש אית להו כו' אפילו לגרע כחה וקי"ל כוותיה דהא כו' עכ"ל דהך דפרק האשה שנפלו דקאמר מאן שמעת להו דאית ליה היינו אפילו לגרע כי הכא והא דקי"ל כוותיהו דב"ש אפילו לגרע צ"ל להאי תירוץא נמי כמ"ש לעיל דאיכא תנאי נמי בפרק המקבל דדרשי לשון הדיוט אפילו לגרע והלל הזקן דחשיב התם לית ליה אלא לייפות ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) הי לך טבלא של מקומות בגמרא דבהן עוסקין בית שמאי ובית הלל ושאר תנאי באלו דרשינן מדרש כתובה

(ב) משמעות של "דרשינן מדרש כתובה" וגם פרטי דוכתי דלהלן אינן מענייננו

תנאים אחרים	הלל הזקן	ב"ה	ב"ש	ברייתא	לייפות או לגרע		
				דורשין דהלכה כב"ש אפילו לגרע	לגרע כחה	סוגיא דידן	1
		הודו לב"ש בליפות כחו	דורשין		ליפות כחה	פרק האשה שלום ביבמות	2
		אין דורשין	דורשין		לגרע	האשה שנפלו	3
דורשין משום דאית להו הלכה כב"ש אפילו לגרע	הודה לב"ש בליפות כחו ולכן לא פליגי ב"ה עלי				ליפות כחה	ריש המקבל	4

(2) תוספות בא"ד אי נמי כמבואר במהרש"א

(א) חלק א'

(i) עיין בשורה 3 לגבי סוגיא בפרק האשה שנפלו

(ii) דהתם

(1) מדובר באופן אשר גרע כחה דאשה אלו דורשין מדרש כתובה

(2) וב"ש דורשין מדרש כתובה לגרע כחה ובית הלל לא דורשין מדרש כתובה לגרע כחה

(iii) מהתם מוכרח

(1) דב"ש דורשין מדרש כתובה אפילו לגרע כחה דאשה

(2) ודב"ה אית להו דלכל הפחות לגרע כחה דאשה לא דורשין מדרש כתובה

(ב) חלק ב'

(i) עיין בשורה 1 לגבי סוגיא דידן

(1) דמדובר באופן אשר גרע כחה דאשה אלו דורשין מדרש כתובה

(2) ומסקינן דלהלכה דורשין מדרש כתובה

(ii) ודלכן מבואר אשר הלכה כבית שמאי אפילו לגרע כחה דאשה

(ג) חלק ג'

(i) קשיא

- (1) הרי קבענו דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה
- (ii) תירוץ
- (1) שאני הלכה זו מדרש כתובה
- (2) דבפרק המקבל בשורה 4 איתנהו כמה תנאים דדורשין מדרש כתובה
- (3) ואפילו הלל הזקן אית לי' התם דדורשין מדרש כתובה
- (iii) קשיא
- (1) בפרק המקבל מדובר באופן אשר מייפין ככה על ידי שדורשין מדרש כתובה
- (2) ולכן לית לך סייעתא דדורשין מדרש כתובה אפילו לגרע כחה
- (iv) תירוץ
- (1) אין הכי נמי דליכא **סייעתא** דדורשין מדרש כתובה אף לגרע כחה
- (2) אבל מ"מ נקטינן דהני תנאי בפרק המקבל אית להו דדורשין מדרש כתובה אפילו לגרע
- (ד) חלק ד'
- (i) עיין בשורה 2 לגבי סוגיא ביבמות בו מייפין כחה דאשה על ידי שדורשין מדרש כתובה
- (1) ומסקי התם אשר הודו ב"ה לב"ש דדורשין מדרש כתובה
- (2) ועל כורחך דלא הודו ב"ה אלא באופן דליפות כחה
- (3) דהרי קבענו דבהאי דאשה דנפלו דבלגרע משתעי אכתי אית להו ב"ה דאין דורשין
- (ii) השתא
- (1) כדי למנוע מחלוקת בין הלל הזקן ובית הלל
- (2) מוכרח אשר הלל הזקן
- (א) הגם דהוא גופי' אית לי' בהמקבל דדורשין מדרש כתובה
- (ב) והגם דקבענו אשר שאר תנאי דהתם אית להו דדורשין מדרש כתובה אף לגרע
- (3) מ"מ
- (א) הוא גופי' לית לי' הכי אלא ס"ל כבית הלל דלא הודו לבית שמאי לגרע כחה
- (ב) ודיקא באופן דהמקבל בליפות כחה אית לי' הלל הזקן דדורשין מדרש כתובה
- (ג) ונמצא דבשום אופן לא פליג הלל הזקן על בית הלל

דף נג:

תוספות ד"ה אלמנה

לשון מהרש"א

[דף נג עמוד ב] בתוס' בד"ה אלמנה בבית כו' דקסבר ארוסה יש לה מזונות ואם תאמר א"כ אמאי נקט אלמנה כו' עכ"ל יש לדקדק דאימא לפ"ה דבאירוסין נמי דיש לה מזונות היינו דוקא בנתאלמנה אבל בלא נתאלמנה אין לה מזונות וכרב דסבר דאין לה מזונות רק עד שתתארס וי"ל דכיון דלרב אירוסין מפקיע מידי מזונות כמו נשואין שוב כשנתאלמנה נמי מן האירוסין אין לה מזונות כמו בנשואין דאין לחלק ביניהם בנתאלמנה דוקא אבל לפי ר"ת מצינן למימר שפיר כרב דארוסה אין לה מזונות ובנתאלמנה בבית אביה יש לה מזונות אפילו בנשואה ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) בחיי אב ליכא תנאי ב"ד למיזן בת אשתו

(ב) לאחר מיתת אב חייבין יורשין למיזן בת אשתו מנכסיו

(2) גמרא

(א) רב

(i) יורשין חייבין למיזן בת אשתו עד שתתארסה או שתתבגר

(ב) לוי

(i) יורשין חייבין למיזן בת אשתו עד שתנשא או שתתבגר

(3) ברייתא

(א) יורשין חייבין למיזן בת אשתו שהיא "אלמנה בבית אביה"

(4) רש"י כמבואר בתוספות

(א) "אלמנה בבית אביה" משמעו אלמנה שהיא בבית אביה מפני שבעלה מת בעוד שהיתה ארוסה

(ב) וברייתא אתיא כוותי' דלוי למילף

(i) דדיקא אלמנה מן האירוסין אית לה מזונות אבל אלמנה מן הנשואין לית לה מזונות

(ii) והיינו טעמא

(1) דאלמנה מן האירוסין אף שעה אחת לא נפקעה מדין מזונות לשיטת לוי דלא נפקעה מדין מזונות כשנתארסה

(2) משא"כ אלמנה מן הנשואין דאף ללוי נפקעה מדין מזונות כשנשאת ולכן שוב אין לה מזונות כשנתאלמנה

(5) תוספות

(א) קשיא

(i) ללוי מאי איריא אשר ארוסה יש לה מזונות לאחר שנתאלמנה

(ii) הרי אפילו לא נתאלמנה יש לה מזונות

(ב) תירוצי תוספות אינן מענייננו

(6) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) דלמא ברייתא כרב אתיא דאינו חייב במזונות לאחר שנתארסה
- (ii) וקמ"ל ברייתא לרב דמיהת אם לאח"כ נתאלמנה בעודה ארוסה שוב יש לה דלא אמרינן כיון שנפקעה שעה אחת ממזונות שוב אין לה

(ב) תירוץ

- (i) לא יתכן
- (ii) דאם כן תיקשי אף כשנשאת הוי לה לברייתא למימר אשר לאחר שנתארמלה שוב יש לה
- (iii) דלרב לא שנא דין נשאת מן דין נתארסה

(7) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שיטת רבינו תם בביאור הברייתא

- (i) "אלמנה בבית אביה" משמעון ארוסה או נשואה שנתאלמנה בחיי אב
- (ii) עכשיו

(1) ברייתא בשיטת רב אזלא ואינה מחלקת בין אירוסין לנשואין

(2) וקא מילף

(א) דבין ארוסה שנתאלמנה בחיי אב בין נשואה שנתאלמנה בחיי אב יש להן מזונות לאח"כ כשמת אב

(3) דהרי קבענו דליכא דין מזונות כל זמן אשר אב בחיים

(4) נמצא דברגע שנתאלמנו לא נפקעו מן דין מזונות דהרי אכתי לא נכנסו לדין מזונות

דף נד.

תוספות ד"ה לית הלכתא

לשון מהרש"א

[דף נד עמוד א] תוס' בד"ה לית הלכתא כו' קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן כו' עכ"ל רב נחמן נמי משמיה דשמואל קאמר ליה אלא דנקטו רב ענן דמלתיה דרב נחמן לא מיפרשא אלא במלתיה דרב ענן כדקאמר לדידי מיפרשא כו' וברא"ש לא הזכיר לרב ענן ע"ש ודו"ק:

(1) גמרא

א) רב נחמן מייתי מימרא בשם שמואל ורב ענן מפרש להאי מימרא

(2) תוספות קורא להאי מימרא "מימרא דשמואל אליבא דרב ענן"

(3) מהרש"א

א) עדיף להו למיקרי להאי מימרא "מימרא דשמואל אליבא דרב ענן" ולא לקרותה "מימרא דשמואל אליבא דרב נחמן"

ב) משום דמילתי דרב נחמן לא מיפרשא אלא במילתי דרב ענן

הדרן עלך נערה שנתפתתה